'Ik heb de Zuiderzee nog in volle glorie gekend'

Lammert Smit vaart veertig jaar in IJsselmeerpolders

door Fred Lammers

LELYSTAD — Voor de mensen die er wonen en dagelijks het werk in zuidelijk Flevoland zien is het heel gewoon geworden, maar als je maar af en toe in de nieuwe polders komt, kom je steeds weer onder de indruk. Schipper Lammert Smit (62) van de „Ens" behoort tot degenen die er niet zo lyrisch meer van worden. Hij is vanaf het prille begin betrokken geweest bij de inpoldering van de Zuiderzee. Veertig jaar vaart hij nu in de polders om personeelsleden van de Dienst Zuiderzeewerken te vervoeren naar de plaatsen waar zij moeten werken.

In de polders kent iedereen Lammert Smit, daarbuiten maar weinigen. Zelf vindt hij dat allemaal best. „Ik timmer niet graag aan de weg, ik blijf liever op de achtergrond," zegt hij op een kille dag tegen me. Maar soms kan je er niet aan ontkomen. Lammert Smit heeft dat dit voorjaar gemerkt. Op Koninginnedag kwam staatssecretaris Van Hulten naar zijn woonark de „Trijnsje" in Lelystad-Haven en hem de zilveren eremedaille verbonden aan de orde van Oranje-Nassau te overhandigen, als erkenning voor veertig jaar trouwe dienst.

Het werd een plezierig feestje met naaste familieleden en vrienden. Voor mevrouw Smit was het een pak van haar hart dat Lammert de medaille accepteerde. Daar was ze, haar man kennende, wel even bang voor geweest. Niet ten onrechte. „Ik ben niet zo op die lintjesregen. Het zet veel kwaad bloed. Een heleboel mensen die er evenveel recht op hebben als ik krijgen niets, omdat zij toevallig niet worden voorgedragen. Je kweekt afgunst met het willekeurig geven van onderscheidingen. Waarom de een wel en de ander, die soms nog meer zijn best heeft gedaan, niets en waarom voor de één goud en voor de ander zilver of brons? Niet dat het mij iets kan schelen, maar velen denken daar anders over," constateert Lammert als ik met hem in de huiskamer van de „Trijnsje" zit. „Voor mij betekent zo'n medaille weinig, maar als je het zo bekijkt dat ze daarmee hebben willen erkennen dat ik mijn werk gedurende veertig jaar altijd naar behoren heb gedaan, zit er toch wel iets in. Daar houdt ik het maar op".

Schokland

Varen naar de plaatsen waar de Dienst Zuiderzeewerken hem nodig had betekende regelmatig verhuizen. Enkhuizen, Urk, Monnikendam en Hellevoetsluis, waar de „Ens" kort na de watersnoodramp van 1953 werd ingezet, waren allemaal plaatsen waar Lammert Smit zijn domicilie had.

Het water speelt vanaf zijn prilste jeugd een rol in zijn leven." Ik ben geboren op het vroegere eiland Schokland. Daar was mijn vader havenmeester en directeur van de visafslag, wat voor dit begrip een groot woord was. Ook was hij nog plaatselijk beheerder van het PTT-kantoor. Mijn groot- en overgrootvader hadden soortgelijke functies." Overgrootvader Smit was gemeenteveldwachter op Urk toen hij werd aangesteld tot havenmeester op Schokland. Dat was na de ontvolking van Schokland, na het besluit dat de regering in het midden van de vorige eeuw nam dat er geen mensen meer op het eiland mochten wonen, omdat het verblijf door de aanhoudende stormen te gevaarlijk was geworden. De regering wilde daar de strijd tegen de zee staken en het eiland aan de golven prijsgeven. Zover kwam het niet, dankzij het ingrijpen van de vereniging „Schuttevâer." Het protest van deze vereniging bij de regering, dat Schokland een onmisbare tussenhaven was voor de turfschepen die op weg waren van Drente naar Amsterdam, had resultaat.

Sloepje

Al jong kregen Lammert en zijn broer Jan een sloepje, dat de weidse naam „Schokland" droeg. Daarmee konden ze wanneer ze maar wilden de oversteek naar Kampen maken, waar grootvader en grootmoeder Smit zich inmiddels hadden gevestigd.

„Met de officiële boot kon je alleen op dinsdagen naar de vaste wal. Het was dus heel plezierig dat wij daar niet langer afhankelijk van waren." Maar in de wintermaanden ging dat overvaren in een open bootje moeilijker. Vandaar dat Lammert toen de schooljaren aanbraken bij zijn grootouders in huis kwam en alleen in de vakanties naar Schokland ging, iets waar vader Smit het erg moeilijk mee had. Hij wilde zijn gezinnetje graag compleet om zich heen hebben. Het was ook vader Smit die er achterheen zat dat zijn zoons een echte boot kregen waarmee zij aan de kost konden komen. Jan kreeg er na verloop van tijd genoeg van. Lammert bleef varen, eerst op de „Emmeloord" en daarna op de „Ens", een naam die herinnert aan een deel van het vroegere eiland Schokland. Als kapitein van de „Ens" zag Lammert Smit de polders ontstaan en het water aan oppervlakte inboeten, bij het ouder worden soms met weemoed. „Ik heb de Zuiderzee nog in volle glorie gekend met zeilschepen en ook tijdens zware stormen, als het vaak angstig was, al heb ik het nooit zo erg meegemaakt als in 1916, toen het water op Schokland zo hoog stond dat, zo heeft moeder vaak verteld, de pispot door de kamer dreef."

Echte vakmensen

Als Lammert op zijn praatstoel zit kan hij urenlang vertellen. In al die verhalen speelt de Zuiderzee een belangrijke rol. „De tijd dat het IJsselmeer nog Zuiderzee was; een prachtige tijd! Met al die vissersschepen en die vissers, van wie ik me velen nog precies voor de geest kan halen. Dat waren kerels die nergens tegenop zagen, echte vakmensen, vaak wel een beetje ruw in de mond en heel eenvoudig, maar ze voelden zich afhankelijk van God en leefden dicht bij de natuur."

Lammert Smit staart als hij daarover praat voor zich uit. Hij is met zijn gedachten duidelijk ver weg. „Ik zie het weer voor me. Bij het ouder worden overkomt me dat vaker. Die Volendammer en Marker vissers en al die schepen uit Spakenburg, Harderwijk, Vollenhoven, Enkhuizen en Urk, wat was dat mooi. Dat waren andere schippers dan die van tegenwoordig, nu als het erop aankomt iedereen wel een bootje kan besturen. Vroeger stonden ze aan de helmstok bij weer en wind in hun oliegoed op hun scheepjes van tachtig, negentig ton. Nu zijn de kleinste schepen 300 ton. Het waren mensen die — hoe eenvoudig ook — van veel dingen verstand hadden. Van het weer wisten ze ook het nodige af. Als ik mezelf wat dat betreft met mijn vader vergelijk, breng ik er niet veel van terecht. Vader kon als het ruig weer was zeggen: ga maar varen, het wordt stiller want ik zie een gat in de wolken. Ik zag dan nog niets. Aan de kleur van de lucht kon vader merken dat er ander weer op til was. Daarover heb ik me altijd verwonderd."

Opvallend waren de grote verschillen tussen de vissers. „Volendammers en Spakenburgers konden goed hun mondje roeren. Die van Marken waren veel bescheidener. De Urkers waren erg religieus en hadden het altijd over het geloof, in tegenstelling tot de Volendammers, al konden die twee goed met elkaar overweg. Dat kan niet van de Markers en de Volendammers werden gezegd. Die liggen elkaar niet."

Baarden

Het vissersleven was vooral in Lammerts jonge jaren een hard bestaan. „Als je vroeger die kerels van boord zag komen, hadden ze baarden omdat ze zich aan boord niet hadden kunnen scheren. Ze zagen er werkelijk vreselijk uit, vooral de Urkers. Die van Urk hadden ook een slechte naam omdat ze meestal onder het ongedierte zaten. Als ze 's winters wegens het ijs de thuishaven niet konden bereiken, reisden ze per trein naar Kampen. Als ze daar dan de Urker-boot misten, gebeurde het vaak dat ze geen hotel konden vinden omdat geen hoteleigenaar die smerig ogende kerels binnen wilde laten. Dat kan je je nu niet meer indenken als je de keurig verzorgde Urkers aan wal ziet komen."

Lammert verzucht: „Het ging vroeger allemaal veel gemoedelijker toe. De mensen waren ook tevredener en als je zag onder welke omstandigheden ze leefden! Hoe klein die vissershuisjes ook waren en hoe er op de boten zelf met de ruimte moest worden gewoekerd, iedereen was welkom. Er was altijd wel een bakje koffie over. Die vissers stelden geen hoge eisen, moesten hard werken maar waren toch gelukkig."

Onaf plan

Als ik Lammert vraag hoe hij denkt over de inpoldering van de Zuiderzee en de tegenwerking die de plannen voor het tot stand brengen van de Markerwaard ondervinden zegt hij: „Ik ben opgegroeid bij de gedachte dat er vier polders komen volgens het oude plan van Lely. Als ze de Markerwaard niet inpolderen, wordt het in zijn ogen een onaf plan. Ze schuiven het er wel eens op dat het allemaal te veel zou gaan kosten. Je kunt echter niet zeggen dat er geen geld is. Er is nooit geld geweest.

Voor de Afsluitdijk was er ook geen geld en toch is die er gekomen. Dat ze het plan voor de Markerwaard daarom aan de kant zouden zetten kan ik me niet indenken. De oude Zuiderzee is toch verdwenen. Het haalt weinig uit of je nu die Markerwaard oningepolderd laat."